

Asia: OM 31/41/2015

Lapsenhuoltolain uudistaminen

Yleistä

Onko teillä yleistä lausuttavaa työryhmän ehdotuksesta?

Lastenvalvojilla jotka käsittelevät tapaamissopimuksia, tulee järjestää koulutus vieraannuttamisen tunnistamiseksi. Lapsen kuuleminen tapaamisoikeuteen liittyvässä asiassa ei ole oikein.

Lapselle tulee voida merkitä kaksi kotia. Erotilanteessa lapsella on kaksi tasavertaista kotia, joissa hänellä on oikeus viettää yhtä paljon aikaa. Samalla poistetaan käsitteet lähivanhempi ja etävanhempi, sillä on vain kaksi tasavertaista lapsen vanhempaa.

Se seikka, että lasta kuullaan 12 vuotta täytettyään ja hänen mielipiteensä painaa yhä enemmän 15 vuotta täytettyään on hyvä, mutta on huomioitava se ettei lapsella ole kokonaiskäsitystä siitä mihin hänen mielipiteensä pitemmälle tulevaisuuteen katsottuna vaikuttaa. Siksi onkin tärkeää näissä tapauksissa tuomioistuimen kuulla myös asiantuntijaa lapsen mielipiteen analysoinnissa.

Lapsen huollossa ja tapaamisoikeudessa vanhempien tasa-arvoinen kohtelu on ollut ongelma, joka tulee poistaa. Pääsääntöisesti lapsen lähivanhemmaksi oikeudessa nimetään lapsen äiti. Lapsen edusta puhuttaessa on puhuttukin äidin edusta. Se johtaa siihen, että lapsen todelliseen etuun ei päästä käsiksi. Pitää pohtia isän asemaa, äidin asemaa, lapsen asemaa ja lapsen sisarusten asemaa. Uuden lain tulee ottaa kantavaksi ohjenuoraksi, kumpi lapsen vanhemmista pystyy paremmin turvaamaan lapselle laissa määritetyt oikeudet, unohtamatta sitä kumpi vanhemmista pystyy turvaamaan ja takaamaan lapselle oikeuden tavata myös toista vanhempaansa.

Lapsenhuoltolain yleiset säännökset (1. luku; 1-5 c §)

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä?

1§

Henkinen väkivalta määriteltävä tarkemmin.

Lapsen mielen kääntäminen toista vanhempaa vastaan eli vieraannuttaminen toisesta vanhemmasta ja toisen vanhemman sukulaisista on henkistä väkivaltaa. On myös oikein, että tapaamisoikeuden käyttämättä jättämistä - mikäli siihen ei ole esteitä - voidaan pitää henkisenä väkivaltana.

Edellä mainitut kohdat liittyvät lapsen vieraannuttamiseen toisesta vanhemmasta. Miten vieraannuttaminen tunnistetaan luotettavasti, on Suomessakin olemassa tutkimustietoa (mm. Häkkänen-Nyholm) mistä voidaan päätellä vieraannuttamista tehtävän. Tätä tutkimustietoa tulee viranomaisten hyödyntää, ja epäselvissä tapauksissa käyttää tunnettuja asiantuntijoita jotka tunnistavat vieraannuttamisen.

2§

Vaikka mitään sanktiota toisesta vanhemmasta kielteisesti puhuvalle vanhemmalle ei voidakaan asettaa, silti on periaatteen tasolla tärkeää todeta tällainen menettely kielletyksi ja lasta psyykkisesti vahingoittavaksi, ja täten ottaa huomioon lapsen etua ratkaistaessa.

Todettaessa vieraannuttamista tosiasiallisesti tapahtuneen, on vähintään sakkorangaistus tästä asetettava vieraannuttajalle. Lasten psykiatriaan perehtyneet asiantuntijat ovat todenneet vieraannuttamisen olevan lapselle erittäin vahingollista ja henkistä väkivaltaa. Tähän on Suomen laissa puututtava lasten oikeuksienkin vuoksi.

5b§

Huoltajan esteellisyys kun vastapuolena on lapsen toinen huoltaja. Tähän seikkaan tulee kiinnittää erityistä huomiota kaikkien viranomaisten jotka käsittelevät lapsen huoltoon ja tapaamisoikeuteen liittyvää asiaa. Tapaamisoikeuksiin liittyvissä riidoissa lähivanhemman näkemystä lapsen mielipiteestä ei tule kuulla uskottavana mielipiteenä. Varsinkin vieraannuttamista tekevä lähivanhempi tuo valheellista tietoa esille lapsen kertomana. Toisin sanoen, esteellisen vanhemman kertomat lapsen mielipiteet tulee jättää huomiotta. Lapsen oman tahdon selvittämiseen tulee käyttää koulutettuja asiantuntijoita, joilla on asiantuntemus, koulutus ja kokemus strukturoitujen psykometristen menetelmien käyttöön.

Huoltajat ja tapaamisoikeus (2. luku; 6-12 §)

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä?

7a§ Sopimus lapsen tapaamisoikeudesta

Pykälästä poistettava; Vanhemmat voivat sopia, että

Pykälä muutettava; Lapsella on oikeus pitää yhteyttä ja tavata vanhempansa, jonka luona lapsi ei asu.

Perustelu: Ei voida lapsen oikeutta rikkoen kirjata lakiin, että vanhemmat sopivat siitä tapaako lapsi toista vanhempansa vai ei. Lapsella on lasten oikeuksien mukaan oikeus tavata ja pitää yhteyttä molempiin vanhempiinsa.

7b§ Vuoroasumisen ja tapaamisoikeuden ehdoista sopiminen

Vuoroasumista ja tapaamisoikeutta koskevaan sopimukseen on kirjattava, kumpi koti ilmoitetaan lapsen ensisijaiseksi asuinpaikaksi ja kumpi koti toissijaiseksi.

Perustelu: Eroperheen lapsella on hyvän tavan mukaan ”kaksi kotia”. Tämä seikka tulee lakia uudistettaessa kirjata näkyviin, sekä ottaa huomioon väestörekisteriin merkittävässä tiedoissa. Väestörekisteritiedoston ylläpidon hankaluus ei voi olla este tämän seikan huomioimisessa, vaan järjestelmää tulee uudistaa toimivaksi.

8§

Sopimus lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta tulee sisältää sanktiot sille osapuolelle, joka tahallisesti sopimusta rikkoo. Uhkasakon kirjaaminen em. sopimukseen tulee olla lastenvalvojan toimivaltaan kuuluva asia, ja sen tulee olla luonnollinen osa sopimuksen sisältöä. Sakon tulee olla juokseva. Ennen sakon määräämistä lastenvalvoja ja poliisi kuulee rikkonutta osapuolta.

Perustelu: Lapsen vieraannuttamiseen pyrkivissä tapauksissa sanktion kirjaaminen em. sopimukseen vähentää merkittävästi vieraannuttamisen mahdollisuutta. Se seikka, että sanktiota olisi haettava käräjäoikeudelta sopimusrikkomustapauksissa kestää niin kauan (toteen näyttämiseen tarvittavan ajan lisäksi oikeuteen haastamisaika ja käsittelyyn ottamisen viive), että vieraannuttaminen lapsen toisesta vanhemmasta on jo toteutunut. Tämä ei ole lapsen edun mukaista. Lapsen edun mukaista on, että hänellä säilyy suhde molempiin vanhempiinsa. Se, että uhkasakko voitaisiin asettaa tapaamisoikeuden toteutumisen tehosteeksi vain, jos sen vanhemman tai huoltajan jonka luona lapsi asuu, aikaisemman toiminnan perusteella on aihetta epäillä, että hän ei tulisi vapaaehtoisesti noudattamaan tapaamisoikeutta koskevaa päätöstä, lisää vieraannuttamiseen käytettävää aikaa, joka ei ole lapsen etu millään muotoa.

9c§

Tapaamisoikeus muille kuin lapsen huoltajille tulee vahvistaa vain silloin, kun lapsen asumis- ja tapaamisratkaisut ovat riidattomat.

10§ Pykälän 1. mom.

Lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskeva asia on ratkaistava ennen kaikkea lapsen edun mukaisesti. Tässä tarkoituksessa on erityisesti kiinnitettävä huomiota siihen, miten 1 ja 2 §:ssä säädetyt huollon ja tapaamisoikeuden tavoitteet parhaiten toteutuvat vastaisuudessa.

Pykälää sovellettaessa käytäntöön tulee tapaamisoikeutta koskevissa riidoissa joissa tapaamiset eivät ole toteutuneet ensisijaisesti tutkia sitä seikkaa, kumpi vanhemmista pystyy mahdollistamaan lapselle oikeuden tavata myös toista vanhempaansa. Pitkittyneessä vieraannuttamisessa tulee käyttää tarvittaessa psykiatrista apua, jolla lapsen suhteet varsinkin vieraannutettuun vanhempaansa saadaan palaamaan luonnolliseen muotoon.

11 § Lapsen mielipiteen selvittämisessä tulee ottaa erityisesti huomioon vieraannuttamisen mahdollisuus, jolloin lapsi saattaa esittää vieraannuttajan mielipiteen omanaan. Selvittäminen vaatii siis erityistä ammattitaitoa ja vieraannuttamisen mekanismien tuntemusta. Käytännön toteutuksessa

vaaditaan resursseja (koulutusta) ja erityisasiantuntijoiden apua, mikäli jompikumpi huoltajuosapuolista niin vaatii sen varmistamiseksi, että lapsen todellinen mielipide saadaan selville.

Oikeudenkäynti (3. luku; 14-17 §)

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä?

15§

Tuomioistuinkäsittelyissä tulee antaa enemmän arvoa kirjallisille todisteille kuin vanhempien henkilökohtaisille näkemyksille asiasta. Asiat, joita vanhemmat tuovat esille oikeudessa eivät välttämättä ole todenmukaisia.

16 §. Selvityksen hankkiminen sosiaalilautakunnalta

Pykälään 1.mom lisättäväksi; Selvitystä pyytäessään tulee tuomioistuimen varmistaa, että selvityksen tekijällä on koulutuksen ja työkokemuksen perusteella riittävä ammattitaito toteuttaa pyydetty selvitys.

Perustelu: Suuren työmäärän vuoksi merkittävän osan tuomioistuimen pyytämistä selvityksistä sosiaalilautakunta ostaa ulkopuolisilta toimijoilta, joiden koulutus ja kokemus vaihtelee suuresti. Tuomioistuimen tulee varmistaa varsinkin lapsen oman tahdon selvittämiseen liittyvissä pyynnöissä, että selvityksen tekijöillä on asiantuntemus, koulutus ja kokemus strukturoitujen psykometristen menetelmien käyttöön.

Tuomioistuimen tulee varmistaa varsinkin lapsen oman tahdon selvittämiseen liittyvissä pyynnöissä, että selvityksen tekijöillä on asiantuntemus, koulutus ja kokemus strukturoitujen psykometristen menetelmien käyttöön.

Perustelu: Normaalisti lapsi ei tiedä mitä tehdä, ja missä asua ja keitä tavata koska kaikki ovat hänelle lähtökohtaisesti yhtä rakkaita. Tämän johdosta lapsi on viimeisin, kenen arviota voidaan käyttää etuansa ratkaistaessa. Lisäksi Lapsilla esiintyy monenlaisia poikkeavuuksia kehityksessä. Nämä vaikeuttavat muutenkin haastavia lastenkuulemisprosesseja, eikä lapsen kuulemisesta tule koskaan informatiivista siihen nähden kuinka suuri on vaara toteuttaa koko kuulemista väärin tai lapselle haitallisella tavalla.

Huolto- ja tapaamisriitojen tuomioistuinsovittelu (3 a. luku; 17 b ja 17 d §)

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä?

Ei huomautettavaa.

Vieraassa valtiossa annettu päätös ja lapsen palauttaminen (6. luku; 39 ja 41 §)

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä?

Ei huomautettavaa.

Asetuksenantovaltuus (7. luku; 49 §)

Lausuntonne ehdotetusta säännöksestä?

Ei huomautettavaa.

Liitelait

Onko teillä lausuttavaa liitelakeihin ehdotetuista muutoksista?

Ei huomautettavaa.

Vaikutukset

Onko ehdotuksen vaikutukset mielestänne arvioitu asianmukaisesti?

Miksi työryhmä ei ole ehdottanut lasten huoltoon tehtyjen ratkaisujen seurantajärjestelmää?

- Tällä hetkellä lastenvalvojien ja tuomioistuinien ratkaisujen vaikutuksia ei seurata mitenkään.

- Meillä on suuri joukko koulupudokkaita ja syrjäytyneitä nuoria. Heillä on alkoholin käyttöä, elämän hallintaongelmia, mielenterveyshäiriöitä ym. Heidän auttamisensa on kallista ja lopputulos epävarmaa. Lastenvalvojien ja tuomioistuinien ratkaisujen seurantajärjestelmällä voitaisiin seurata,

miltä osin ja miten nämä tehdyt päätökset vaikuttavat lapsien tulevaisuuteen. Se ohjaisi pitkällä tähtäimellä viranomaiset ja tuomioistuimet tekemään lapsen edun mukaisia ratkaisuja.

Muuta

Onko teillä muuta lausuttavaa työryhmän ehdotukseen liittyen?

Kärjistyneissä huoltajuusriidoissa väärät ilmiannot ja perättömät lausumat toisesta lapsen vanhemmasta ovat yleistyneet. Nämä tulevat kalliiksi yhteiskunnalle lisäten virkavallan työtä tarpeettomasti. Jos lapseen kohdistuvasta teosta tehdään ilmeisen tahallaan perätön ilmianto, siitä on tuomittava sakkorangaistus.

Pertti Karhunen
Lapsesta vieraannutettu isä